

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

«Լոյս ի լուսոյ, առաջին լոյս ...»

Տեառնընդառաջը մէկն է Հայ Եկեղեցւոյ այն տօներէն, ուր Քրիստոսի Աւետարանի պատուիրաններն ու հայ ժողովուրդի աւանդութիւնները կը միահիւսուին իրարու: Արդարեւ մեր Եկեղեցւոյ մէջ ունինք շատ մը տօներ, ուր քրիստոնէականը ի մի ձուլուած է հայ աւանդականին հետ, հանճարեղ նախատեսութեամբ մը, զոր Հայ Եկեղեցւոյ Մեծ Լուսաւորիչը ունեցաւ Քրիստոնէութիւնը հայ պատեթեան պաշտօնական կրօնք հռչակած պահուն իսկ: Այդպիսով, միևնոյն ատեն հայ ժողովուրդի մէջ կրկնակի խանդավառութիւն ստեղծած կ'ըլլար գէպի նոր կրօնը: Այդ տօներէն մէկն է մեր վարդապետը, բայց նաեւ Տեառնընդառաջը: Ան նախ նուիրագործուեցաւ մեր Եկեղեցւոյ մէջ իբրեւ «Գալուստը քառասնօրեայ մանուկին», աւանդութիւն մը, որ շատ հինէն կու գար և կը խորհրդանշէր մօր մօր ատեմը՝ ի քառութիւն մեղքերու, և միևնոյն ատեն անդրանիկներու նուիրումը Աստուծոյ տաճարին:

Մարիամ Աստուածածին, իբրեւ աւանդապաշտ մայր, չէր կրնար չեղիլ այս նուիրագործուած աւանդութենէն: Ուստի երբ Քրիստոս մանուկը քառասնօրեայ եղաւ, բերաւ զայն Աստուծոյ տաճարը: Եթէ Աստուծոյ Որդին աշխարհ գալը առաջին անգամ Աստուած մօզերուն զգացուցեր էր, որոնք ընծայաբերումէն 40 օրեր առաջ, խորհրդաւոր աստղէ մը առաջնորդուած, հեռաւոր երկիրներէ եկան երկրպագելու Բեթղեհէմի մօտերին մէջ խանձարուրով պարուրուած Մեծ Մանուկին, ահա, անոնցմէ 40 օրեր յետոյ, նոյնը կ'ընէր տաճարին սպասարկող ծերունի քահանան՝ Սիմէոնը, որ գրկելով Յիսուս մանուկը՝ արտասանեց իր յօդիչ խօսքը. «Արդ, արձակեալ գծառայս ...»:

«Քառասնօրեայ գալուստ» ի տօնը Հայ Եկեղեցին ևս ըրաւ իր մեծ տօներէն մին, բայց անոր հետ չազդանց բան մը ևս մեր ժողովուրդի լուսաբարձ հոգիէն: Հայ Եկեղեցին ու անոր հետ՝ հայ ժողովուրդը եկեղեցւոյ ընծայուող այդ մանուկին մէջ ողջունեցին լոյսը, որ Հայաստան աշխարհին պիտի բերէր փրկութիւն ու խաղաղութիւն: Զգացին բախտորոշ դերը, որ այդ լոյսը պիտի ունենար ողջ մարդկութեան կեանքին մէջ՝ փարատելու համար միանգամ ընդմիշտ հեթանոսութեան խաւարը բազմաթիւ ժողովուրդներու ծոցէն: Եւ ճիշդ ատոր համար է որ Հայ Եկեղեցին նոյն այդ տօնին կապեց մէկը ժողովրդական այն մեծ աւանդութիւններէն, որ նոյնպէս լոյսի պանծացումն էր Հայաստան աշխարհի մէջ: «Տէրընտեա» կոչուեցաւ ան ժողովրդական բառով, որ նոյն Տեառնընդառաջն է, այսինքն՝ «Քառասնօրեայ գալուստ»ը:

Տէրընտեսը ուրիշ բան չէր ինքնին, բայց եթէ տօնակատարութիւնը լոյսին կամ լոյսը անձնաւորող շատուածի մը, զոր Տիր անունով կը յիշատակուէր մեր դիցաբանութեան մէջ: Ինչ ալ ըլլայ ծագումն ու ստուգաբանութիւնը բառերուն և կապը զայդ տօներուն՝ Տեառնընդառաջին և Տէրընտեանին, էականը այն է սակայն, որ այդ երկու տօներն ալ կը խորհրդանշեն լոյսի պաշտամունքը հայ ժողովուրդին: Անոնք որոնք լուսանշած են Հայ Եկեղեցին, զգացած են թէ ան լոյսի գաղափարին հանդէպ ունեցած է յատուկ սէր և պաշտամունք: Ատոր համար չէր որ մեր Եկեղեցւոյ Հայրերը, մանաւանդ անոնք որ մեր գմայլելի շարականները յօրինեցին, ամենէն աւելի լոյս երգեցին, լոյս յուսացին, լոյս խնդրեցին: Մեր շարականներուն մէջ Աստուած Արեգակով կը խորհրդանշուի, որ անընդմէջ լոյս կը բաշխէ աշխարհի: Հայ Եկեղեցին մասնաւոր արարողութիւն ալ սահմանած է՝ Արեգակով, զոր կը կատարէ Մեծ պահքի ընթացքին: Այդ այն պահն է, երբ հայ ժողովուրդը աստուածային լոյսին կը բանայ իր հոգին: Արեւագալի բոլոր շարականներուն մէջ լոյսի

գաղափարն է որ կը թեւածէ: Ինչ զմայ-
լելի է բացատրութիւնը շարականին երբ
կ'ըսէ. «Լոյս ի լուսոյ, առաջին լոյս»:
Յիշենք ներսէս Շնորհալի մեծ հայրապե-
տին «Առաւօտ լուսոյ»ն: Աստուածային
էութեան և լոյսի գաղափարը թերեւս ոչ
մէկ ժողովուրդ այսօր և այսպէս պաշ-
տամունքի վերածած է: Լոյսի այդ վսեմ
գաղափարն է, որ հայ ժողովուրդը կը
ներդնէ իր մաղթանքներուն, օրհնէնք-
ներուն և ողջոյններուն, և անէծքներուն
մէջն անգամ: Հայ մարդը իր աշխատան-
քային օրը կ'ողջունէ «բարի լոյս» մաղ-
թելով բոլոր անոնց՝ որոնց կը հանդիպի
իր ճամբուն վրայ: Իր երգումներուն մէջ
իսկ անիկա արեւը վկայ կը կանչէ. «Արեւս
վկայ»: Իսկ երբ իր մեռելները հողին կը
յանձնէ, ան երկվզածութեամբ ու հա-
ւատքով կը մաղթէ. «Լոյս իջնէ գերեզ-
մանիդ», կամ՝ «Աստուած հողին լուսա-
ւորէ»:

Տեսնենք առաջի տօնին, հայ ժողո-
վուրդը պէտք է իր հոգիին մէջ աւելի
ամրացնէ լոյսի այս վսեմ գաղափարը և
ինքն ալ յաւերժապէս ձգտի լոյսին, ինչ-
պէս ձգտած է իր գոյութեան բոլոր դա-
րերուն՝ լոյս փնտնելով, երբ դաժան
խաւար էր իր շուրջը:

Հայ ժողովուրդ, ապրէ՛ այդ լոյսով
և ձգտէ՛ միշտ այդ լոյսին: Այդպէս կը
հրամայէ քեզ Հայաստանեայց Եկեղեցին,
այդպէս կը հրամայեն քեզ քու դարաւոր
աւանդութիւններդ:

ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

Պուրե

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

• Երանի ողորմածաց, զի նոսա
ողորմութիւն գտցեն (ՄԱՅԹ., Ե. 7)

Առջի տարի (1977) լրացաւ հազար-
ամեակը մահուան Բագրատունեաց Հարըս-
տութեան: Թաղաւորներէն Աշոտ Գ. ի, «Ո-
ղորմած» մակդիրով անցած պատմութեան
էջերուն:

Ողորմիլ կը նշանակէ կարեկցիլ, գթալ
և ուստի օգնութեան փութալ ակարին ու
զրկեալին, օգնութեան ձեռք կարկառել
բախտէն մեղմէ նուազ նպաստաւորուած
անհատներուն:

Առաքինութիւնները ինչպէս մօլու-
թիւնները տարբեր կշիռ և հանգամանք
կը ստանան երբ երեւին հասարակ մահկա-
նացուներու՝ և տարբեր կշիռ և հանգա-
մանք՝ երբ յայտնուին մարդկութեան ճա-
կատագիրը վարելու կոչուած կամ բարձր
ու պատասխանատու պաշտօնի տիրացած
անհատներու մօտ: Հասարակ մարդերը,
առաւել կամ նուազ չափով, միշտ ալ
բռնուած են մեծերուն նմանելու, զանոնք
ընդօրինակելու ունակութենէն: Որմէ
կարելի է հետեցնել թէ որքա՞ն վարակիչ
կը դառնայ և օրհնութեան աղբիւր՝ առա-
քինութիւն մը՝ որ կը փայլի «մեծ» (մարդ-
կային ալ չափանիշով) մարդերու մօտ:
Եւ, փոխադարձաբար, որքա՞ն աղիտաբեր
ու փորձանաւոր կը դառնայ մօլութիւնը՝
երբ կը յայտնուի այդպիսիներու մօտ:
Մանաւանդ երբ անդրադառնանք թէ «մեծ»
մարդեր շատ աւելի հնարաւորութիւնը
ունին իրենց սրտերէն բխած բարիքը
հասցնելու զանգուածներուն և կամ իրենց
մտքին յղացած սև ծրագիրները գործա-
դրութեան դնելու նոյն այդ զանգուած-
ներու չարիքին հաշուոյն:

Շատ տեղին է հոս յիշիլ Յոյն մեծ
իմաստասէրին դարերէն եկող խօսքը.
«Լաւագոյն է քաղաքի մը համար կառա-
վարուիլ բարի մարդու մը կողմէ քան
թէ բարի օրէնքներով»: